



European
Commission

Taisnīgas pārkārtošanās platformas darba grupas

1. pasākums. Zināšanu apmaiņas
rokasgrāmata

2023. gada novembris

*Regional and
Urban Policy*

1. pasākums. Izstrādāt resursus, lai uzlabotu zināšanu apmaiņu un sekmētu dalīšanos ar zināšanām un līdzšinējo pieredzi attiecībā uz taisnīgu pārkārtošanos

Pasākuma vadītāji: Valea Jiului Society, Eiropas Attīstības aģentūru asociācija (EURADA)

Ieguldījuma sniedzēji: Ogļu komisijas sekretariāts, Eszterházy Károly Catholic University, Trāķijas Universitāte

Kategorija: Horizontāls pasākums

2021. gada novembrī izveidotajās **Taisnīgas pārkārtošanās platformas (TPP) darba grupās** ir apvienojušās ieinteresētās personas no visas Eiropas, kurām rūp cilvēki un vietas, kuras ir skārusi pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku radītā ietekme. Darba grupas **tērauda, cementa un ķīmisko vielu** jautājumos katra pievēršas konkrētai oglekļietilpīgai nozarei, kuru nopietni ietekmē pārkārtošanās process, savukārt ceturtā darba grupa pievēršas **Horizontālās ieinteresēto personu stratēģijas** jautājumiem.

Kad darba grupu locekļi bija pabeiguši [Darbības jomas noteikšanas dokumentu](#) izstrādi, izklāstot attiecīgās darba grupas prioritārās jomas un mērķus, tie izstrādāja arī [kopīgu Īstenošanas plānu](#), kurā aprakstīti 17 pasākumi. Šis plāns tika pabeigts un publicēts 2023. gada aprīlī. Atlikušajā gada laikā pasākuma vadītāji īstenoja attiecīgo pasākumu kopā ar citiem darba grupu locekļiem, kas sniedza savu ieguldījumu attiecīgā pasākuma īstenošanā.

Šis dokuments ir 1. pasākuma rezultāts.

Atruna:

Šajā dokumentā ietvertā informācija un viedokļi atspoguļo Taisnīgas pārkārtošanās platformas Tērauda, Cementa, Ķīmisko vielu un Horizontālās ieinteresēto personu stratēģijas jautājumu darba grupu locekļu viedokļus un neatspoguļo Eiropas Komisijas oficiālo viedokli. Komisija negarantē šajā dokumentā sniegtās informācijas precizitāti. Ne Eiropas Komisija, ne personas, kas rīkojas Komisijas vārdā, neatbild par šī dokumenta saturu un to, kā tiek izmantota šajā dokumentā iekļautā informācija. Atļauts izmantot citur ar nosacījumu, ka tiek norādīts avots un netiek mainīta dokumenta satura sākotnējā nozīme vai vēstījums. Eiropas Komisija nav atbildīga par jebkādam šī dokumenta atkalizmantošanas sekām. Eiropas Komisijas dokumentu atkalizmantošanas politiku īsteno, pamatojoties uz Komisijas Lēmumu 2011/833/ES (2011. gada 12. decembris) par Komisijas dokumentu atkalizmantošanu (OV L 330, 14.12.2011., 39. lpp.).

Ievads

Problēmas, kas tiek risinātas 1. pasākuma ietvaros

Viens no lielākajiem taisnīgas pārkārtošanās procesa īstenošanas šķēršļiem ir tas, ka trūkst informācijas par pašu taisnīgas pārkārtošanās procesu un par to, kā piekļūt pieejamajam atbalstam.¹ Tas attiecas gan uz reģioniem, kas savas problēmas risina pašu spēkiem, neraugoties uz to, ka saskaras ar līdzīgām problēmām kā citi reģioni, gan uz galvenajiem dalībniekiem, kuri ir izslēgti no pārkārtošanās procesa. Zināšanu apmaiņas pasākumi var palīdzēt pārvarēt ar informācijas trūkumu saistītos šķēršļus. Reģioni var mācīties un iedvesmoties no veiksmīgām un arī no neveiksmīgām iniciatīvām un taisnīgas pārkārtošanās problēmu risinājumiem citos reģionos, tādējādi radot sinerģiju, kas sniedz savstarpējus ieguvumus un ļauj izstrādāt jaunus, mērķtiecīgus risinājumus. Lai taisnīgas pārkārtošanās process noritētu veiksmīgi, ir svarīgi arī saprast, kas ir tie dalībnieki, kuri strādā pie Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma un Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālo plānu (TPTP) īstenošanas, lai tie uzzinātu viens par otru un tiktu savesti kopā, vienlaikus, iespējams, identificējot galvenos dalībniekus, kuri vēl nav iesaistīti šajā procesā.

1. pasākuma mērķi

Šis dokuments ir izstrādāts kā **visaptveroša rokasgrāmata**, lai palīdzētu uzlabot zināšanu apmaiņu un savstarpēju mācīšanos taisnīgas pārkārtošanās jomā, tādējādi savedot kopā dalībniekus, kas strādā pie šī jautājuma, un uzlabojot zināšanu apmaiņas iespējas.

Šajā dokumentā tiek sniegtas atbildes uz trim pamatjautājumiem:

- Kā īstenot zināšanu apmaiņu?
- Ar ko apmainīties ar zināšanām?
- Kā finansēt zināšanu apmaiņu?

Rokasgrāmata ir strukturēta uz vajadzībām orientētā veidā, tā ir tik kodolīga, cik vien tas ir iespējams, un iespēju robežās balstīta uz jau esošajiem rīkiem un sasaistīta ar tiem, jo labi informācijas avoti bieži vien jau ir pieejami. Turklāt paraugprakses piemēri sniedz lielisku ieskatu šajos jautājumos.

Centrālais zināšanu par taisnīgas pārkārtošanās procesu centrs, kas tiek pastāvīgi atjaunināts, ir [Taisnīgas pārkārtošanās platformas Zināšanu repositorijs](#). Tajā ir iekļautas politikas pieejas un projekti, kas nereti var kalpot par paraugprakses piemēru un iedvesmas avotu zināšanu un informācijas meklēšanas procesā.

Šī rokasgrāmata ir Eiropas Komisijas [TPP](#) Horizontālās darba grupas darba rezultāts. TPP darba grupas, kurās apvienojušās ieinteresētās personas no visas Eiropas, ir forums stratēģiskai informācijas apmaiņai par problēmām, kas kopīgas ieinteresētajām personām, kuras iesaistītas pārkārtošanās procesā oglekļietilpīgos reģionos. Horizontālā darba grupa jo īpaši pievēršas kopīgiem, starpdisciplināriem jautājumiem visvairāk skartajos reģionos, piemēram, izstrādājot **pamatnostādnes taisnīgas pārkārtošanās projektu**

¹ Horizontālās darba grupas neseno veiktajā aptaujā, kurā piedalījās ieinteresētās personas, kas iesaistītas taisnīgas pārkārtošanās procesā, tika konstatēts, ka "informācijas trūkums par taisnīgas pārkārtošanās procesiem" un "informācijas trūkums par to, kā piekļūt pieejamajam atbalstam" ir divi no trim galvenajiem šķēršļiem, ar kuriem nākas saskarties, izstrādājot vai iesniedzot taisnīgas pārkārtošanās projektus.

uzraudzībai un īstenošanai, rīkkopu informācijas sniegšanai par taisnīgas pārkārtošanās procesu un šo dokumentu, lai uzlabotu zināšanu apmaiņu, kā arī citus aspektus.

leinteresētās personas, kuras ir 1. pasākuma mērķauditorija

Šis dokuments ir paredzēts attiecīgajiem dalībniekiem Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF) reģionos, tostarp valstu valdībām un publiskajām iestādēm, uzņēmumiem un rūpniecības nozares pārstāvjiem, akadēmisko aprindu pārstāvjiem un pētniecības centriem, pilsoniskajai sabiedrībai un NVO, kā arī citiem.

Kā šis pasākums tika īstenots

Darbu pie šī pasākuma izstrādes uzsāka Rīcības grupas locekļi, kuri veica plašu pētījumu par esošajām iniciatīvām, pieejām un paraugpraksi, kas attiecas uz zināšanu apmaiņu. Pēc pētījuma veikšanas sagatavotie materiālu projekti tika nosūtīti citiem darba grupas locekļiem, lai apkopotu atsauksmes un izmantotu plašāka ieinteresēto personu loka zināšanas un pieredzi nolūkā nodrošināt, ka šī pasākuma rezultātā izstrādātais dokuments ir pēc iespējas vieglāk īstenojams un praktisks.

Zināšanu apmaiņas rokasgrāmata

Kā apmainīties ar zināšanām — pirmie soļi

Pirms uzsākat un plānojat zināšanu apmaiņu, jums vispirms ir skaidri jāsaprot, ko tieši vēlaties sasniegt un kādas ir jūsu vajadzības. Šajā nolūkā ir jāveic sākotnējā analīze.

1. Vajadzību analīze

Vispirms apdomājiet, kādas tieši ir jūsu vajadzības un ar kādām problēmām saskaraties. Ja tas ir skaidrs, jums ir vieglāk meklēt partnerus zināšanu apmaiņai un palielināt izredzes gūt panākumus. Iespējams, ka citi reģioni un dalībnieki agrāk jau ir saskārušies ar līdzīgām problēmām, un jūs varat daudz mācīties no viņu pieejas šo problēmu risināšanai. Iespējams, kāda cita ieinteresēto personu grupa mēģina rast risinājumu līdzīgai problēmai, un savstarpēja zināšanu apmaiņa var sniegt iedvesmu jaunām idejām un norādījumiem, kā rīkoties turpmāk.

2. Regulējuma noteikumu izpēte

Ir svarīgi arī izpētīt taisnīgas pārkārtošanās procesa regulējumu jūsu reģionā, lai gūtu skaidru priekšstatu par noteiktu darbību iespējamību/realizējamību un cilvēkiem, kurus vajadzētu iesaistīt. Šis regulējums ietver juridisko pamatu, kas izklāstīts [Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālajos plānos \(TPTP\)](#), citās saistītās reģionālā/vietējā līmeņa stratēģijās un rīcības plānos, kā arī iniciatīvās un darbībās, kas jau ir uzsāktas vai tiek īstenotas. Laba TPTP pārzināšana ir svarīga arī, lai saprastu, kādām darbībām var saņemt finansējumu, ieskaitot arī zināšanu apmaiņas pasākumus. Labs priekšstats par jūsu reģiona TPTP, pašreizējo īstenošanas statusu, uzraudzības sistēmu un iesaistītajiem dalībniekiem būs būtiski svarīgs jūsu zināšanu apmaiņas pasākuma(-u) sekmīgai īstenošanai.

3. Ieinteresēto personu kartēšana un informācijas vākšana

Visbeidzot, jūsu reģiona attiecīgo ieinteresēto personu — gan to, kas ir iesaistītas taisnīgas pārkārtošanās procesā, gan to, kas pašlaik nav iesaistītas, bet kam būtu tajā jāiesaistās, — kā arī esošo informācijas avotu kartēšana būs ļoti noderīga, lai sekmīgi īstenotu zināšanu apmaiņas pasākumu un, vispārīgāk raugoties, lai novērstu konstatētās problēmas un šķēršļus. Labs izejas punkts ieinteresēto personu kartēšanai ir TPP darba grupas izstrādātā datubāze ar dalībniekiem TPF reģionos. Attiecībā uz informācijas avotiem jānorāda, ka daudzi noderīgi dokumenti ir pieejami Eiropas līmenī, jo īpaši [ITP](#). Papildu informatīvie materiāli varētu būt pieejami arī valstu un/vai reģionālā līmenī. Šajā gadījumā pirmais kontaktpunkts, kur vērsties, varētu būt vadošā iestāde, kas atbild par taisnīgu pārkārtošanos jūsu reģionā.

Zināšanu apmaiņas tipoloģija un paraugprakse

Šajā sadaļā ir sniegts īss pārskats par dažādiem zināšanu apmaiņas veidiem un norādīti vērtīgi informācijas avoti par pieejamo tehnisko palīdzību un paraugpraksi.

1. Ideālā zināšanu apmaiņas veida noteikšana — no praktiskā viedokļa

Pastāv vairāki zināšanu apmaiņas veidi, un parasti optimālo formātu nosaka vajadzības, taču pastāv arī daži aspekti, kurus būtu vērts ņemt vērā. Šis nodaļas mērķis nav sniegt teorētisku klasifikāciju, bet gan pievērsties dažādu formātu priekšrocībām un trūkumiem. Pamatā var izdalīt divus apmaiņas veidus: tiešsaistes un klātienē formātu (1. tabula).

1 tabula. Dažādu apmaiņas veidu priekšrocības un trūkumi

	TIEŠSAISTĒ	KLĀTIENĒ
Priekšrocības	<ul style="list-style-type: none">• Salīdzinoši viegli atrast laiku, lai apmaiņu organizētu atbilstoši dalībnieku darba kalendāram• Laika ziņā efektīvs veids, kā sazināties• Mazāk cilvēkresursietilpīgs formāts• Nelielas izmaksas vai vispār nekādu izmaksu	<ul style="list-style-type: none">• Iespējams, sniedz labāku priekšstatu par konkrētā reģiona problēmām un vajadzībām• Vieglāk izprast konkrēta dalībnieka darba vidi• Lielāks turpmākas sadarbības potenciāls
Trūkumi	<ul style="list-style-type: none">• Diezgan bezpersoniski• Mazāks turpmākas sadarbības potenciāls• Grūtāk izprast konkrēta dalībnieka darba vidi• Sniedz mazāku priekšstatu un iespādu par problēmām	<ul style="list-style-type: none">• Grūtāk atrast datumu, kas būtu izdevīgs visiem• Uzņēmējreģionam nepieciešams vairāk laika, lai sagatavotos• Iespējams, radīsies izmaksas gan uzņēmējreģioniem, gan viesiem• Cilvēkresursietilpīgs formāts

Potenciālo dalībnieku skaits ir vēl viens aspekts, kas varētu ietekmēt ideālo zināšanu apmaiņas formātu. Ja temats ir labi aprakstīts, **mērķtiecīgas, divpusējas tiešsaistes sanāksmes** varētu nodrošināt efektīvu diskusiju iespējas. **Ēnošana darbvietā** ir īpaša iespēja pavadīt vairāk laika citā organizācijā un iegūt padziļinātas zināšanas. Tas ir efektīvs un intensīvs mācīšanās veids, taču tas prasa daudz laika gan viesim, gan uzņēmējorganizācijai. Ja jums ir vajadzīgs lielāks skaits cilvēku ar plašām zināšanām, ir vērts organizēt **grupas braucienus**. Zināšanu apmaiņas tematiem būtu jānosaka delegācijas optimālais sastāvs, taču optimālā dalībnieku skaita noteikšana varētu būt visai problemātiska. Lai izvairītos no neefektīvas darbības, ir vērts veidot nelielu grupu, iekļaujot tajā dalībniekus ar attiecīgajām prasmēm un zināšanām.

2. Akadēmisko aprindu un rūpniecības nozares pārstāvju zināšanu apmaiņas piemērs

Lai gan šis pasākums ir vērsts uz zināšanu apmaiņu starp ogļrūpniecības reģioniem, ir svarīgi atzīmēt arī citus zināšanu apmaiņas veidus, piemēram, starp akadēmisko aprindu un rūpniecības nozares pārstāvjiem. Pārkārtošanās procesā ir nepieciešama plaša pieredze un zināšanas, tādēļ akadēmisko aprindu un rūpniecības nozares pārstāvjiem ir svarīga nozīme pārkārtošanās procesa sekmīgā īstenošanā, galvenokārt saistībā ar inovāciju potenciālu, kas balstīts uz abu nozaru sadarbību un iespējamo sinerģiju.

Ņemot vērā stratēģiskās prioritātes, ir noteikti šādi galvenie principi, saskaņā ar kuriem būtu jāīsteno akadēmisko aprindu un rūpniecības nozares pārstāvju partnerība:

- koncentrēšanās uz reģionu iespējām un konkurences priekšrocībām, vienlaikus ievērojot valsts prioritātes;
- pētniecības darbību orientēšana uz tirgu atbilstoši interesēm un uzņēmējdarbības problēmām un sadarbība ar uzņēmējdarbības nozaru pārstāvjiem;
- daudznozaru partnerība, kas tiek veidota saskaņā ar atklātības un iekļautības principiem;
- holistiska integrācija vērtību ķēdē;
- starptautisku tīklu ar identisku un savstarpēji papildinošu pieredzi izveide un interesēm atbilstošu darbību īstenošana zinātnes un uzņēmējdarbības jomā.

Tādējādi tiek izveidota vienota sistēma, lai:

- veidotu pētniecības pasākumu rezultātu izmantošanas kultūru;
- saskaņotu pētniecības darbības ar rūpniecības nozares un sabiedrības vajadzībām;
- veicinātu oficiālu tehnoloģiju nodošanu (ar licencēšanas un sadarbības līgumiem).



Izstrāde

Apzināt un iesaistīt projektā plašu ieinteresēto personu loku, tostarp valsts valdību, privāto sektoru, pilsonisko sabiedrību, nozaru pārstāvniecības organizācijas.

Izstrādāt partnerības programmu, kas ietver vienotus mērķus un intereses, strukturētus uzdevumus un gaidāmos rezultātus.

Skaidra struktūra un attiecības starp iesaistītajām organizācijām.



Piemērošana

Izstrādāt stratēģisku programmu ar konkrētiem mērķiem, pasākumiem un uzdevumiem, kā arī rādītājiem, kas paredzēti, lai novērtētu tās īstenošanu un tās īstenošanā panākto progresu.

Izstrādāt rīcības plānu ar konkrētiem sadarbības modeļiem, ieskaitot jaunus projektus, ar pētniecību saistītas problēmas, kopīgas publikācijas.

Nodrošināt valsts un starptautiskā līmenī panāktā progresa un sasniegto rezultātu nodošanu un popularizēšanu.



Pielāgošana un novērtēšana

Pārbaudītu modeļu novērtēšana un institucionalizēšana, rezultātu pielāgošana un inovāciju izstrāde.

Partnerības stratēģijas un struktūras novērtēšana un pielāgošana, jaunu prioritāšu un iespēju noteikšana atbilstoši sabiedrības vajadzībām un konstatētajai nozīmei.

1 attēls. Akadēmisko aprindu un rūpniecības nozares pārstāvju sadarbības sistēma

3. Tehniskā palīdzība

Eiropas līmenī ir pieejama dažāda veida tehniskā palīdzība, un plašākā enerģētikas pārkārtošanas jomā ir īstenotas arī citas iniciatīvas, kas varētu būt vērtīgs paraugprakses un konkrētā reģiona spēju veidošanas avots. Tālāk tekstā ir minēti daži tādu tehniskās palīdzības programmu piemēri, kuras darbojas, sākot no 2023. gada beigām:

- **JTP GROUNDWORK:** JTP GROUNDWORK atbalsta atbalsttiesīgos TPF reģionus to TPTP īstenošanā, sniedzot pielāgotu tehnisko palīdzību un konsultāciju pakalpojumus. Iespējamie pakalpojumi var ietvert: projektu plānošanu un izstrādi, spēju veidošanu, ieinteresēto personu iesaistīšanu un mobilizēšanu, sadarbības stiprināšanu.
- **C4T GROUNDWORK:** C4T GROUNDWORK atbalsta vadošās iestādes, kas atbild par Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) un Kohēzijas fonda īstenošanu atbalsttiesīgajās ES dalībvalstīs, īpaši koncentrējoties uz Politikas mērķi Nr. 2 "zaļāka, mazoglekļa pāreja uz bezoglekļa ekonomiku neto izteiksmē", veicot investīcijas un sniedzot pielāgotas konsultācijas un tehnisko palīdzību.
- **START:** START sniedz pielāgotu, īstermiņa atbalstu ogļrūpniecības un citiem reģioniem saistībā ar daudziem un dažādiem pārkārtošanās tematiem. Šī programma palīdz īstenot centienus dekarbonizēt enerģijas ražošanu un izmantošanu, dažādot saimniecisko darbību un veicināt sociālo attīstību reģionos un kopienās, kuras nopietni ietekmē atteikšanās no fosilā kurināmā izmantošanas.
- **TARGET:** 2021. gada novembrī uzsāktā programma "Tehniskā palīdzība pārejai uz zaļo enerģiju" (TARGET) ir tehnisks instruments, kura mērķis ir palīdzēt ES ogļu, kūdras un degslānekļa rūpniecības reģioniem identificēt un izstrādāt tīras enerģijas

un energoefektivitātes projektus. Tā atbalstīs arī ilgtspējīgas investīcijas un vietējās darbvietas nolūkā atteikties no fosilā kurināmā izmantošanas. Atbalsts saņēmējiem tiek sniegts bez maksas.

- **JASPERS:** Kopēja palīdzība projektu sagatavošanai Eiropas reģionos (*JASPERS*) ir tehniskās palīdzības partnerība starp Eiropas Komisiju (Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ģenerāldirektorātu), Eiropas Investīciju banku un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banku. *JASPERS* palīdz pilsētām un reģioniem īstenot kvalitatīvus projektus. Partnerības eksperti sniedz neatkarīgu, praktisku atbalstu stratēģiju, programmu un projektu sagatavošanā, lai veiktu ES finansētas investīcijas, kas veicina izaugsmi un ļauj veidot zaļāku, savienotāku un inovatīvāku Eiropu. *JASPERS* palīdzība vietējām pašvaldībām un projektu īstenotājiem tiek sniegta bez maksas un ir pieejama lielākajā daļā ES un pirmspievienošanās valstu.
- **ELENA:** Programma "Eiropas vietējais enerģijas atbalsts" (*ELENA*) sniedz tehnisko palīdzību energoefektivitātes un atjaunīgās enerģijas investīciju jomā, pievēršoties ēkām un inovatīvam transportam pilsētās.

4. Paraugprakses piemēri

JTPeers Exchange

[*JTPeers Exchange*](#) ir programma, kas 2023. gadā tika uzsākta Taisnīgas pārkārtošanās platformā, lai veicinātu zināšanu apmaiņu un sadarbību starp TPF reģioniem un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām un speciālistiem ar plašu kompetenci, zināšanām un pieredzi attiecībā uz taisnīgas pārkārtošanās tematiem. Tās mērķis ir atbalstīt TPF reģionus to TPTP īstenošanā, un to var izmantot gan ogļrūpniecības, gan oglekļietilpīgie reģioni. Pastāv divi zināšanu apmaiņas veidi – apmaiņa starp diviem reģioniem un apmaiņa starp reģionu un ekspertu, un abos gadījumos notiek ar TPF īstenošanu saistītu zināšanu un paraugprakses apmaiņa.

2023. gada septembrī tika atlasīta pirmā reģionu grupa dalībai *JTPeers Exchanges*. Tie ir uzskaitīti tālāk tekstā redzamajā tabulā.

2 tabula. 2023. gadā atlasīto *JTPeers* reģionu pārskats

Iesaistītie reģioni	Prioritārās jomas
Reģionu savstarpējā saderība	
Zināšanu apmaiņa starp Norbotenas lēni (SE) un Midlendās reģionu (IE) notiks klātienē, papildu atbalstu sniedzot ekspertam no Hevešas (HU)	Līdzdalības un kopienas vadītas pieejas, zaļā ekonomikas dažādošana, darbvietu radīšana, tīra un cenas ziņā pieejama enerģija, daudzlīmeņu pārvaldība, spēju veidošana.
Rietummaķedonija (EL), Velenje (SI) un Lejassilēzija (PL) (klātienē)	Ieinteresēto personu iesaistīšana, projektu izstrāde, zaļā ekonomikas dažādošana, pārrobežu sadarbība, pārkārtošanās procesa pārvaldība, enerģētikas kopienas.
Zasavjes reģions (SI) un Lejassilēzija (PL) (klātienē)	Zemes atjaunošana/lietojuma maiņa, politikas izstrāde, zaļā ekonomikas dažādošana.

Austrumviru apriņķis (EE) un Rietummaķedonija (EL) (tiešsaistē)	Taisnīgas pārkārtošanās novērošanas centri, projektu izstrāde, investīciju piesaiste.
Reģionu un ekspertu savstarpējā sadarbība	
Gotlande (SE) apmainīsies ar zināšanām ar ekspertu no Rietummaķedonijas (EL) (tiešsaistē)	Daudzlīmeņu pārvaldības mehānisma un administratīvo spēju uzlabošana TPTP īstenošanai, tīra enerģija.
Silēzija (PL) apmainīsies ar zināšanām ar ekspertu no Dzju ielejas (RO) (tiešsaistē)	Monitoringa un pārvaldības sistēmas izveide reģionālajam taisnīgas pārkārtošanās novērošanas centram.
Morāvijas-Silēzijas apgabals (CZ) klātienē apmainīsies ar zināšanām ar ekspertu no Silēzijas (PL)	Ainavas attīstība pēc ieguves darbību beigām.

exchangeEU

Programma *exchangeEU* ļāva īstenot jēgpilnu un reālu zināšanu apmaiņu starp ogļrūpniecības un citiem reģioniem visā Eiropā. Iesaistītajiem reģioniem bija iespēja izmantot:

- apmaiņas programmu, kas pielāgota iesaistīto reģionu interesēm un vajadzībām;
- praktiskas mācīšanās iespējas un reālus sadarbības pasākumu rezultātus;
- iespēju izveidot ilgtermiņa speciālistu tīklu.

Pirmajā kārtā piedalījās 19 delegācijas no 18 ogļrūpniecības un citiem reģioniem, kas iesaistīti pārkārtošanās procesā, savukārt otrajā kārtā piedalījās 23 delegācijas no 18 šādiem reģioniem. Visi zināšanu apmaiņas pasākumi tika ļoti labi dokumentēti, un rezultātā tika iegūta bagātīga informācijas bāze par iesaistītajiem reģioniem. Katrā apmaiņas pasākumā zināšanu apmaiņas īstenošanu nodrošināja ES koordinatori, tādējādi padarot apmaiņu mērķtiecīgu un efektīvu un nodrošinot reālu pievienoto vērtību. Visi bukleti ir pieejami programmas tīmekļa vietnē, kur var iepazīties ar galvenajiem tematiem, galvenajām problēmām un ieteikumiem. Pārskats par īstenotajiem zināšanu apmaiņas pasākumiem ir sniegts 3. tabulā.

3 tabula. Programmas exchangeEU ietvaros īstenotie zināšanu apmaiņas pasākumi un prioritārie temati

Iesaistītie reģioni	Prioritārās jomas
Pirmā kārtā	
Apmiņa starp Zsavjes reģionu (SI), Morāvijas-Silēzijas apgabalu (CZ) un Ziemeļungāriju (HU)	– Pārkārtošanās pārvaldība un stratēģijas – Infrastruktūra un teritoriju ilgtspēja
Apmiņa starp Augšnitras reģionu (SK), Austrumu kohēzijas reģionu (SI), Dzju ieleju (RO)	– Ekonomikas dažādošana un reģionālā attīstība – Pāreja uz tīru enerģiju
Apmiņa starp Malopoļsku (PL), Aragonu (ES), Ūsti (CZ)	– Infrastruktūra un teritoriju ilgtspēja – Sociālā struktūra un kopiena

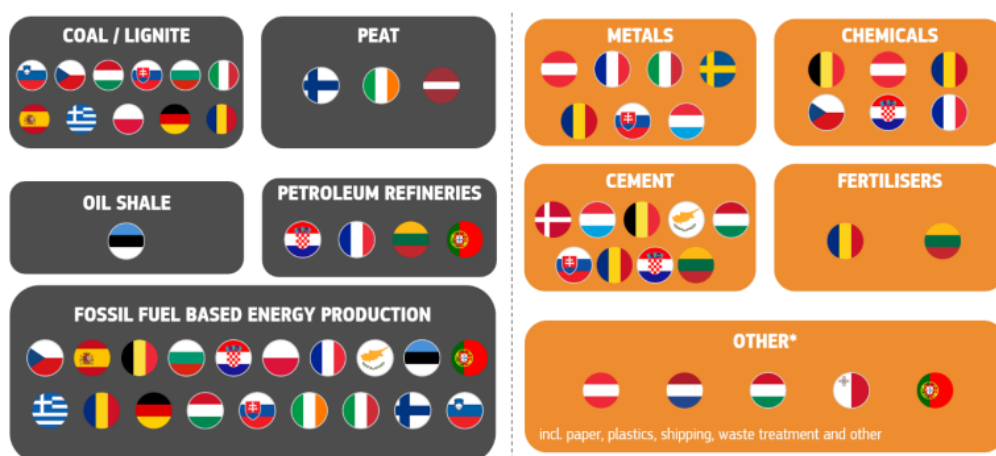
Apmiņa starp Rietummaķedoniju (EL) un Stara Zagoru (BG)	<ul style="list-style-type: none"> - Pārkārtošanās pārvaldība un stratēģija - Sociālā struktūra un kopiena
Apmiņa starp Midlendas reģionu (IE) un Rietummaķedoniju (EL)	<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā struktūra un kopiena - Ekonomikas dažādošana un reģionālā attīstība
Apmiņa starp Leipcigu (DE) un Karlovi Vari (CZ)	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomikas dažādošana un reģionālā attīstība - Pārkārtošanās pārvaldība un stratēģija
Apmiņa starp Astūriju (ES) un Silēziju (PL)	<ul style="list-style-type: none"> - Pārkārtošanās pārvaldība un stratēģija
Apmiņa starp Saksijas-Anhaltes federālo zemi (DE) un Austrumviru apriņķi (EE)	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomikas dažādošana un reģionālā attīstība - Sociālā struktūra un kopiena
Otrā kārtā	
Apmiņas darījumi starp Lužicu (DE) un Zgožeļecu (PL)	<ul style="list-style-type: none"> - Ilgtspējīga infrastruktūra - Veco ogļu ieguves teritoriju rekultivēšana
Apmiņa starp Ziemeļungāriju (HU), Augšnitras reģionu (SK) un Rietummaķedoniju (EL)	<ul style="list-style-type: none"> - Energētikas kopienas - Darba ņēmēju pārkvalifikācija un kvalifikācijas celšana - Ieinteresēto personu iesaistīšana
Apmiņa starp Ziemeļungāriju (HU) un Zasavjes reģionu (SI)	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomikas dažādošana, attīstot infrastruktūru - Taisnīgas pārkārtošanās projektu īstenošana
Apmiņa starp Stara Zagoru (BG) un Karlovi Vari (CZ)	<ul style="list-style-type: none"> - Digitalizācija un inovācija - Ogļu ieguves reģionu rekultivēšana tūrisma vajadzībām
Apmiņa starp Augšnitras reģionu (SK), Ūsti (CZ) un Astūriju (ES)	<ul style="list-style-type: none"> - TPF līdzekļu pārvaldība un izmantošana - Ūdeņraža izmantošana ekonomikā
Apmiņa starp Rietummaķedoniju (EL), Morāvijas-Silēzijas apgabalu (CZ) un Austrumviru apriņķi (EE)	<ul style="list-style-type: none"> - Jauniešu iesaistīšana taisnīgas pārkārtošanās procesā - Projektu īstenošana
Apmiņa starp Reinzemi (DE) un Lielpolijas vojevodistes austrumu daļu (PL)	<ul style="list-style-type: none"> - Pārkārtošanās pārvaldība - Ekonomikas dažādošana, koncentrējoties uz to, lai padarītu reģionu pievilcīgu jauniešu acīs
Apmiņa starp Austrumviru apriņķi (EE), Sisakas-Moslavinas župāniju (HR) un Rietummaķedoniju (EL)	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomikas dažādošana - Pārkvalifikācija un kvalifikācijas celšana - Pašvaldību iesaistīšana taisnīgas pārkārtošanās procesā
Apmiņa starp Saviņas-Šaleškas reģionu (SI) un Silēziju (PL)	<ul style="list-style-type: none"> - Pāreja uz tīru enerģiju - Rūpniecības nozares dažādošana un atdzīvināšana

Kā atrast partnerus zināšanu apmaiņai

Sadarbība ir būtiski svarīga taisnīgas pārkārtošanās procesa plānošanā un īstenošanā: Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms ir jauns instruments visām ES dalībvalstīm, tāpēc, "domājot un strādājot kopā", pārkārtošanās varētu būt efektīvāka un sekmīgāka. Katram reģionam varētu būt ļoti svarīgi veidot partnerības ar citiem reģioniem, kas saskaras ar tādām pašām vai vismaz līdzīgām problēmām. Šajā nodaļā ir aprakstīta praktiska pieredze, kā atrast partnerus zināšanu apmaiņai.

1. Reģionu, kas ir tiesīgi saņemt TPF atbalstu, pārskats

TPF reģionu karte ir pieejama [TPP tīmekļa vietnē](#). Reģionus var iedalīt galvenajās kategorijās pa ekonomikas nozarēm, no kurām tie ir atkarīgi (2. attēls).



2. attēls. [2020. gada februāra Eiropas pusgada valstu ziņojumu](#) D pielikumos minētās nozares, kurās notiks darbības samazināšanās (pelēkā krāsā) vai pārveide (oranžā krāsā)

2. Iespējamo sadarbības reģionu apzināšana

Pirmais būtiskais solis tīkla veidošanā ir atrast reģionu, kas jūs interesē un sadarbība ar kuru varētu sniegt pievienoto vērtību jūsu reģionam un jūsu organizācijai. Ir daudz veidu, kā iegūt informāciju par reģioniem, un jo īpaši būtu vērts **izpētīt reģionu TPTP**, kas pieejami arī [TPP tīmekļa vietnē](#). Tā kā visiem TPTP ir vienāda struktūra, ir salīdzinoši viegli atrast attiecīgās sadaļas, kurās tiek aplūkotas konstatētās vajadzības un problēmas. Vēl var **iepazīties ar pasākumiem, ko organizē Taisnīgas pārkārtošanās platforma un Ogļu ieguves reģionu pārkārtošanās iniciatīva**, tostarp ar TPP konferencēm, kurās iespējams ne vien uzzināt par attiecīgajam reģionam raksturīgajām problēmām, bet arī apzināt galvenos pārkārtošanās procesa dalībniekus.

Papildus šīm iespējām ir vērts izcelt arī [programmu ExchangeEU](#), kas arī bija daļa no Ogļu ieguves reģionu pārkārtošanās iniciatīvas un ļāva īstenot jēgpilnu un reālu zināšanu apmaiņu starp ogļrūpniecības un citiem reģioniem visā Eiropā. Programmas darbības beigās papildus daudziem citiem noderīgiem materiāliem, piemēram, [veiksmes stāstiem](#), tika sagatavotas [brošūras](#), kurās var iepazīties ne vien ar reģionu aprakstiem un konstatētajām kopīgajām problēmām, bet arī ar ieteikumiem un līdzšinējo pieredzi. Šajās informatīvajās brošūrās ir sniegtas arī norādes uz galvenajiem dalībniekiem un organizācijām katrā no ogļrūpniecības un citiem reģioniem. Vēl viena svarīga programma, kas jāatzīmē, ir arī pašlaik īstenotā programma *JTPeers Exchange*, kas ļauj savest kopā

reģionus un citas ieinteresētās personas un ekspertus no oglekļietilpīgiem un ogļietilpīgiem reģioniem, lai apmainītos ar zināšanām un pieredzi un tādējādi atbalstītu TPTP īstenošanu. Šī programma tika uzsākta 2023. gadā, un 2024. gadā ieinteresētie reģioni un eksperti atkal varēs iesniegt pieteikumus.

Paraugprakses piemēri no dažādiem reģioniem (ne tikai no TPP) tīmekļa vietnē [Funkcionālās jomas ES](#) (Eiropas Komisijas izmēģinājuma projekts, kas tiek īstenots kopā ar Pasaules Banku) ir iedalīti pa kategorijām.

3. Atrodiet pareizo partneri

Kad esat atraduši reģionu, kas saskaras ar līdzīgām problēmām, vai arī paraugprakses piemēru, no kura mācīties, tad nākamais uzdevums ir atrast partneri, ar kuru sadarboties. Šī varētu būt šī procesa visgrūtākā daļa. Pētot reģionus (piemēram, iepazīstoties ar TPTP vai prezentācijām/videoierakstiem no TPP konferencēm), iespējams, esat atraduši **dažas organizācijas un dalībniekus**, kas darbojas taisnīgas pārkārtošanās jomā kādā konkrētā reģionā.

Lai šis uzdevums būtu raitāk un efektīvāk paveicams, 1. pasākuma sagatavotāji un TPP sekretariāts ir izveidojuši **datubāzi**, kurā var atrast **vietējā līmeņa kontaktpunktus** gandrīz visos atbalsttiesīgajos TPF reģionos. Tā ietver plašu vietējo dalībnieku loku un tajā var atrast organizāciju nosaukumus, to kompetences jomas un kontaktinformāciju. Izmantojot šo datubāzi, jūs varat itin viegli sazināties ar dalībniekiem no izvēlēta reģiona.

Vēl viena ļoti noderīga datubāze, kas pieejama TPP, ir [JTPeers ekspertu datubāze](#). Tā ir datubāze, kurā pieejama informācija par ekspertiem, kas strādā taisnīgas pārkārtošanās jomā visā Eiropā. Pēc iekļaušanas datubāzē TPF reģioni un citas ieinteresētās personas var lūgt ekspertu viedokli par to, kā īstenot taisnīgas pārkārtošanās projektus.

Reģioni, kas meklē partnerus, varētu iedvesmoties arī no "sadraudzības pilsētu" koncepta, kam Eiropā ir senas tradīcijas. Pamatideja ir nodibināt attiecības ar ģeogrāfisku vienību (pilsētu, pašvaldību vai reģionu), lai regulārāk sadarbotos un apmainītos ar informāciju abu partneru interesēs.

Secinājumi

1. Sadarbības veidošanai ar citiem ogļrūpniecības un cita veida rūpniecības reģioniem/oglekļintensīviem reģioniem partnerus meklējošajai organizācijai ir vajadzīgas noteiktas spējas, taču, ja atrodāt pareizos partnerus, tad varat radīt pievienoto vērtību un sinerģiju.
2. Ir pieejamas programmas, kas var palīdzēt novērst iespējamo spēju trūkumu, piemēram, programmas *ExchangeEU* un *JTPeers* (citas programmas ir minētas iepriekšējās nodaļās). Ir vērts sekot līdzi sadarbības iespējām.
3. Ir vērts iepazīties ar TPP tīmekļa vietni, kur var piekļūt reģionu TPTP: tajos ir aplūkotas reģionu problēmas un vajadzības.
4. Kad esat ieguvis priekšstatu par reģioniem, varat sākt meklēt pareizo partneri. Iepriekš aprakstītās datu kopas ļauj šo uzdevumu paveikt efektīvāk.
5. Sadarbība būs veiksmīgāka, ja varat konstatēt kopīgu problēmu, ko vēlaties risināt kopā. Ogļrūpniecības un cita veida reģioni/oglekļintensīvi reģioni ir diezgan atšķirīgi, taču problēmas ir pārsteidzoši līdzīgas.
6. Zināšanu apmaiņas laikā — pat partneru meklēšanas posmā — ir vērts būt pēc iespējas mērķtiecīgākiem: labi definēti temati un labi aprakstīti, skaidri mērķi var veicināt efektīvāku sadarbību.

Kā finansēt zināšanu apmaiņu

ES piedāvā daudz finansēšanas iespēju, taču to izprašana var būt grūts uzdevums. Pastāv neskaitāmas programmas un fondi, kurus pārvalda dažādas Eiropas un/vai valstu iestādes, — un tādēļ tie īsteno dažādus mērķus un ievēro dažādus noteikumus. Tomēr, kā tas nereti gadās, realitātē viss nav tik sarežģīti, kā sākumā šķiet.

Visas Eiropas finansēšanas iespējas ir saistītas ar ES budžetu, tā dēvēto [daudzgadu finanšu shēmu](#) (DFS). Tas ir ilgtermiņa budžets, kas aptver vairākus gadus. Pašreizējā DFS aptver 2021.–2027. gadu. Papildus DFS ES, reaģējot uz COVID-19 pandēmiju, ir izveidojusi vēl nepieredzētu pagaidu finansējuma instrumentu [NextGenerationEU](#). ES budžets un instruments *NextGenerationEU* ir sadalīti dažādās programmās un fondos.

Ļoti labs un visaptverošs pārskats par dažādām ES finansējuma programmām un fondiem ir sniegts Eiropas Parlamenta domnīcas — Eiropas Parlamenta Izpētes dienesta — sagatavotajā ["ES finansējuma celvedī"](#) (2023. gada izdevums). Ceļvedī dažādie ES fondi ir sadalīti pa finansējuma tematiem, piemēram, "Reģionālā politika" vai "Enerģētika". Papildus ES finansējuma programmām pastāv arī dažādi mērķfinansējuma veidi, kas paredzēti tehniskās palīdzības sniegšanai, lai dažādos veidos savestu kopā reģionus un citas ieinteresētās personas.

Tehniskā palīdzība

Tālāk tekstā ir sniegta daži reģioniem pieejamo tehniskās palīdzības iespēju piemēri:

- **JTP Groundwork**

Programma *JTP Groundwork*, kas 2023. gadā tika uzsākta Taisnīgas pārkārtošanās platformā, ir tehniskā palīdzība, kas pieejama atbalsttiesīgajiem TPF reģioniem, kuri var saņemt pielāgotu tehnisko palīdzību un konsultāciju pakalpojumus, lai vieglāk īstenotu savus TPTP.

- **REGIO Peer2Peer +**

[REGIO Peer2Peer +](#) shēma ļauj programmu iestāžu un citu publisko struktūru darbiniekiem, kas iesaistīti [ERAF](#), [Kohēzijas fonda](#) un [TPF](#) programmu pārvaldībā un īstenošanā, tikties un apmainīties ar zināšanām un paraugpraksi gan divpusējā, gan daudzpusējā līmenī.

- **JTPeers**

Šī [programma](#) atvieglo zināšanu apmaiņu starp TPF teritorijām un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām, tostarp reģionālajām un valsts iestādēm, kā arī sociālekonomiskajiem partneriem, piemēram, NVO, universitātēm, arodbiedrībām vai uzņēmumiem. Tā atbalsta zināšanu un paraugprakses apmaiņu starp ekspertiem, TPF teritorijām un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām, sniedzot tām iespēju mācīties no citu pieredzes.

Ļoti noderīgs resurss, kas tika radīts projekta [Funkcionālās jomas ES](#) īstenošanas laikā un var kalpot par izejas punktu finansējuma meklēšanā, ir šī regulāri atjauninātā [ES finansējuma avotu](#) datubāze. Turklāt daudzas organizācijas ir izstrādājušas rokasgrāmatas par ES finansējumu konkrētām mērķgrupām, ar kurām būtu vērts iepazīties, piemēram, šo Eiropas Arodbiedrību konfederācijas [rokasgrāmatu](#), kas paredzēta arodbiedrībām.

ES finansējums

Šis dokuments ir rokasgrāmata par zināšanu apmaiņu taisnīgas pārkārtošanās procesa kontekstā, un tikai dažus no šiem fondiem ir vērts izmantot kā turpmāka finansējuma avotus:

- TPF

Pieļauve [TPF](#) līdzekļiem (kopējais apjoms 19,2 miljardi EUR) ir saistīta ar TPTP, ko dalībvalstis izstrādājušas, apspriežoties ar Eiropas Komisiju. Tomēr dalībvalstu pārvaldes iestādes (valsts, reģionālā un vietējā līmenī) izvēlas, kurus projektus finansēt, un uzņemas atbildību par to ikdienas pārvaldību, tā dēvēto dalīto pārvaldību. TPTP varēja izstrādāt tikai tās [teritorijas](#), kuras pāreja uz klimatneitralitāti varētu ietekmēt visnegatīvāk. Plānos ir norādīti paredzēto darbību veidi un pārvaldības mehānismi.

Lai noskaidrotu, vai varat saņemt TPF finansējumu zināšanu apmaiņas organizēšanai, jums jāiepazīstas ar sava reģiona TPTP un/vai jāsaazinās ar [vadošo iestādi](#), kas atbild par tajā noteikto pasākumu īstenošanu.

- **Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF)**

[ERAF](#) ir vēl viens fonds, kas tiek pārvaldīts, uzņemoties dalītu atbildību. ERAF ir paredzēts visiem ES reģioniem un pilsētām un investē to sociālajā un ekonomiskajā attīstībā. Dalībvalstis pašas izlemj, cik daudz ERAF līdzekļu tiks izlietots katrai no piecām Eiropas Komisijas noteiktajām prioritārajām jomām. Tomēr vismaz 30 % ir jāpiešķir "zaļākai, mazoglekļa pārejai uz bezoglekļa ekonomiku neto izteiksmē un noturīgai Eiropai".

ERAF nepārprotami atbalsta arī "pieredzes apmaiņu". Tāpat kā TPF gadījumā, jums ir jāsaazinās ar ERAF [vadošo iestādi](#) jūsu reģionā, lai noskaidrotu, kā tieši saņemt ERAF finansējumu zināšanu apmaiņas organizēšanai.

- **Starpreģionālā sadarbība (*Interreg C*)**

ES programma reģionu sadarbības veicināšanai ir *Interreg*. *Interreg* ir sadalīta dažādos virzienos atkarībā no sadarbības veida: sadarbība starp pierobežas reģioniem (*Interreg A*), sadarbība lielās starptautiskās sadarbības teritorijās, piemēram, Baltijas jūras reģionā (*Interreg B*), vai starpreģionālā sadarbība (*Interreg C*).

Interreg C īpašu uzmanību pievērš pieredzes apmaiņas, inovatīvu pieeju un spēju veidošanas veicināšanai starp reģioniem. Tāpēc tas ir galvenais *Interreg* darbības virziens, kuru var izmantot, meklējot finansējumu zināšanu apmaiņai.

Interreg C iedalās četrās programmās, no kurām divas attiecas arī uz šajā dokumentā aplūkotojām tematiem:

- [Interreg Europe](#) ir politikas mācību programma **valsts iestādēm**. Tā veicina pieredzes apmaiņu un paraugprakses nodošanu starp visu līmeņu valsts pārvaldes iestāžu darbiniekiem. Projekta ideju nolūkā meklēt partnerus un finansējumu var viegli iesniegt programmas [tīmekļa vietnē](#).
- [Interact](#) ir atbalsta programma. Tās mērķis ir nodrošināt pieredzes, informācijas un inovāciju apmaiņu, lai popularizētu paraugpraksi un sekmētu sadarbību. To ir paredzēts panākt ar mērķtiecīgiem pasākumiem, publikācijām un rīkiem. Pašā programmā *Interact* netiek izsludināti uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus, taču tai

ir vairāki [biroji](#), kas atbalsta ieinteresētās personas teritoriālās sadarbības projektu un iniciatīvu īstenošanā.

- **Apvārsnis Eiropa**

Lai gan šajā dokumentā galvenā uzmanība ir pievērsta zināšanu apmaiņai saistībā ar taisnīgas pārkārtošanās demonstrēšanu un īstenošanu, būtu vēlams arī īpaša apmaiņa ar zinātnes atziņām un pētījumu rezultātiem. ES pamatprogramma pētniecības un inovācijas pasākumu atbalstam ir [Apvārsnis Eiropa](#). Pārskats par uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus zināšanu apmaiņas projektiem ir pieejams [šeit](#).

- **Erasmus+**

[Erasmus+](#) ir ES programma izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam. Izglītība, apmācība, jaunatne un sports ir galvenās jomas, kurās tiek atbalstīta iedzīvotāju personīgā un profesionālā izaugsme. Kvalitatīva, iekļaujoša izglītība un apmācība, kā arī neformālā un ikdienējā mācīšanās nodrošina visu vecumu jauniešiem un dalībniekiem kvalifikāciju un prasmes, kas nepieciešamas viņu jēgpilnai līdzdalībai demokrātiskā sabiedrībā, starpkultūru izpratnei un sekmīgai iekļūšanai darba tirgū.

- **ES pilsētprogramma**

[ES pilsētprogramma](#) ir novatoriska daudzlīmeņu pārvaldības iniciatīva pilsētvides politikas jomā, kas izstrādāta, īstenojot starpvaldību sadarbību pilsētvides jautājumos. Tā dod iespēju pilsētām, dalībvalstīm, pilsētu tīkliem, Eiropas Komisijai, citām ES iestādēm, ES padomdevējām struktūrām un citām ieinteresētajām personām apvienoties, lai kopīgi risinātu aktuālus pilsētvides jautājumus un nodrošinātu konkrētus rezultātus ES iedzīvotāju labā. Ar ES pilsētprogrammu tiek palielināta pilsētu loma valstu un ES politikas veidošanā, lai ES rīcība labāk atbilstu iedzīvotāju vajadzībām. Šī programma ir galvenais mehānisms, ar kuru ES līmenī nodrošina Jaunās pilsētattīstības programmas īstenošanu.

